

به نام خداوند بخشنده مهربان

روانشناسی تربیتی

مجموعه:

روانشناسی

مؤلف:

گروه مولفین ماهان

آبادکی از موهون دکتري

گروه مولفین ماهان

روانشناسی تربیتی /

مشاوران صعود ماهان: ۱۴۰۴

۲۹۷ ص: جدول، نمودار (آمادگی آزمون آزاد دکتری روانشناسی)

ISBN: 978-600-389-336-8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

فارسی - چاپ اول

۱- روانشناسی تربیتی - آزمونها و تمرینها (عالی) ۳- آزمون دوره های تحصیلات تکمیلی

۴- دانشگاهها و مدارس عالی - ایران - آزمونها

ج - عنوان

کتابخانه ملی ایران ۴۴۱۶۲۷۰

انتشارات مشاوران صعود ماهان

- ☐ نام کتاب: روانشناسی تربیتی
- ☐ مولف: گروه مولفین ماهان
- ☐ مدیران مسئول: مجید و هادی سیاری
- ☐ مسئول تولید محتوا: سمیه بیگی
- ☐ ناشر: مشاوران صعود ماهان
- ☐ نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول / ۱۴۰۴
- ☐ تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
- ☐ قیمت: ۴/۶۶۰/۰۰۰ ریال
- ☐ شابک: ISBN 978-600-389-336-8

انتشارات مشاوران صعود ماهان: تهران - خیابان ولیعصر، بالاتر از تقاطع ولیعصر مطهری، پلاک ۲۰۵۰

تلفن: ۸۸۱۰۰۱۱۳ و ۸۸۴۰۱۳۱۳

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به موسسه آموزش عالی آزاد ماهان می باشد. و هرگونه اقتباس و کپی برداری از این اثر بدون اخذ مجوز پیگرد قانونی دارد.

مقدمه ناشر

نام خدا

ایمان دارم که هر تغییر و تحول بزرگی در مسیر زندگی بدون تحول معرفت و نگرش میسر نخواهد بود. پس بیایید با اندیشه توکل، تفکر، تلاش و تحمل در توسعه دنیای فکریمان برای نیل به آرامش و آسایش توأمان اولین گام را برداریم. چون همگی یقین داریم دانایی، توانایی می آورد.

شاد باشید و دلی را شاد کنید

برادران سیاری

بنام خدا

سپاس پروردگار یکتا را که توان ویرایش این کتاب را داد. تا بتوانم آنرا در اختیار دانشجویان و دانش‌پژوهان گرامی قرار دهم. امید است کتاب حاضر کمکی باشد جهت اعتلای علم و دانش. در این کتاب سعی شده است با توجه به وجود منابع مختلف درسی به گونه‌ای به همه منابع درسی مهم پوشش داده شود. این کتاب به گونه‌ای تألیف شده است که هم کنکور سراسری و هم کنکور دانشگاه آزاد را پوشش می‌دهد.

در ضمن با تشکر ویژه از آقای حامد علی قاضی و خانم سمیه بیگی تیم انتشارات ماهان که مرا در تهیه این کتاب یاری نمودند.

فصل ۱: تعریف و موضوع روانشناسی تربیتی	۷
فصل ۲: پژوهش در روانشناسی تربیتی	۱۳
فصل ۳: نظریه رشد شناختی پیاژه	۲۱
فصل ۴: نظریه‌های رشد شناختی ویگوتسکی و برونر	۳۳
فصل ۵: نظریه‌های یادگیری رفتاری	۳۹
فصل ۶: نظریه‌های یادگیری	۵۷
فصل ۷: نظریه یادگیری شناختی خبر پردازي	۶۹
فصل ۸: نظریه‌های یادگیری سازنده‌گرایی	۸۱
فصل ۹: انگیزش در یادگیری	۸۵
فصل ۱۰: سبک‌های یادگیری	۹۷
فصل ۱۱: آموزش مهارت و راهبردهای یادگیری و مطالعه	۱۰۹
فصل ۱۲: هوش و آفرینندگی	۱۲۱
فصل ۱۳: مفهوم سازی و قاعده آموزی	۱۳۳
فصل ۱۴: حل مسئله، تفکر انتقادی و آفرینندگی	۱۳۷
فصل ۱۵: طراحی آموزشی، هدفهای آموزشی و آمادگی برای یادگیری	۱۴۳
فصل ۱۶: طبقه‌بندی هدفهای آموزشی	۱۵۱
فصل ۱۷: آموزش معلم محور، آموزش به کمک سخنرانی	۱۶۱
فصل ۱۸: آموزش معلم محور، آموزش مستقیم	۱۶۷
فصل ۱۹: آموزش یادگیرنده محور	۱۷۱
فصل ۲۰: سنجش و ارزیابی	۱۸۰
فصل ۲۱: بوم‌شناسی و مدیریت کلاس	۱۹۵
سؤالات روانشناسی تربیتی	۲۰۱
پاسخ سؤالات روانشناسی تربیتی	۲۰۴
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۲	۲۰۵
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۳	۲۱۳
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۴	۲۱۶
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۵	۲۲۲
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۶	۲۲۷
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۷	۲۳۱
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۸	۲۴۱
روانشناسی تربیتی سال ۱۳۸۹	۲۴۶
آزمون اول خودسنجی ماهان (۲۵٪ اول)	۲۵۵
پاسخنامه تشریحی آزمون اول خودسنجی ماهان (۲۵٪ اول)	۲۵۷
آزمون دوم خودسنجی ماهان (۲۵٪ دوم)	۲۶۰
پاسخنامه تشریحی آزمون دوم خودسنجی ماهان (۲۵٪ دوم)	۲۶۲
آزمون سوم خودسنجی ماهان (۵۰٪ اول)	۲۶۵
پاسخنامه تشریحی آزمون سوم خودسنجی ماهان (۵۰٪ اول)	۲۶۷
آزمون چهارم خودسنجی ماهان (۲۵٪ سوم)	۲۷۱
پاسخنامه تشریحی آزمون چهارم خودسنجی ماهان (۲۵٪ سوم)	۲۷۴
آزمون پنجم خودسنجی ماهان (۵۰٪ دوم)	۲۷۸
پاسخنامه تشریحی آزمون پنجم خودسنجی ماهان (۵۰٪ دوم)	۲۸۰
آزمون ششم خودسنجی ماهان (جامع اول)	۲۸۴
پاسخنامه تشریحی آزمون ششم خودسنجی ماهان (جامع اول)	۲۸۷
آزمون هفتم خودسنجی ماهان (جامع دوم)	۲۹۱
پاسخنامه تشریحی آزمون هفتم خودسنجی ماهان (جامع دوم)	۲۹۴
منابع	۲۹۷

فصل اول

تعریف و موضوع روانشناسی تربیتی

روانشناسی یکی از شاخه‌های علوم تجربی است و روانشناسی تربیتی یکی از شاخه‌های علم روانشناسی است که در خدمت پرورشکاران قرار دارد مطالعه علم روانشناسی تربیتی به ما کمک می‌کند تا ویژگی‌های دانش‌آموزان و دانشجویان را بشناسیم، ماهیت یادگیری و چگونگی شکل‌گیری آنرا درک نماییم، روشها و فنون موثر آموزش و کلاس‌داری را فرا بگیریم و راههای کمک به رشد و یادگیری دانش‌آموزان را بیابیم.

تعریف یادگیری

یادگیری فرایند ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری است که حاصل تجربه است و نمی‌توان آنرا به حالتهای موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی یا مصرف داروها پدید می‌آید نسبت داد.

ویژگیهای مهم تعریف یادگیری:

- ۱- تغییر، بعد از کسب تجربه یادگیری فرد از حالت پیش از کسب تجربه به یک حالت جدید تغییر می‌یابد.
- ۲- تغییرات نسبتاً پایدار، تغییرات ناشی از عوامل انگیزشی و هیجانی، خستگی، انطباق حسی که پایدار نیستند و به سرعت از بین می‌روند یادگیری نیستند.
- ۳- تغییر نسبتاً پایدار در توان رفتاری، یادگیری در یادگیرنده نوعی توانایی ایجاد می‌کند، تغییر حاصل در تواناییهای اوست نه صرفاً تغییر در رفتار ظاهری او. با توجه به تغییرات حاصل در اعمال و رفتار آشکار فرد، می‌توان به تغییرات ایجاد شده در توانایی او پی برد.

یادگیری و رشد

رشد یعنی عامل تغییر دهنده رفتار، بزرگترین رقیب یادگیری است. عواملی که بر رشد و نمو اثر می‌گذارد بوسیله وقایعی که در زندگی فرد رخ می‌دهد تعیین می‌شود.

تمایز بین یادگیری و رفتار

یادگیری نوعی توانایی است که در فرد ایجاد می‌شود و تنها از طریق مراجعه به رفتار آشکار فرد می‌توان از آن اطلاع حاصل کرد. ولی رفتار به اعمال و حرکات مختلف درونی و بیرونی فرد گفته می‌شود.

رفتار } آشکار: اعمالی که مستقیماً قابل مشاهده هستند: نوشتن، صحبت کردن
نهان: اعمال درونی فرد که بطور مستقیم قابل مشاهده نیستند: تفکر، تخیل

از طریق رفتار آشکار به رفتار نهان پی می‌بریم برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد به رفتار قابل مشاهده یا عملکرد او مراجعه می‌شود.

تمایز بین رفتار و عملکرد

رفتار به هر گونه عمل شخص گفته می‌شود. ولی عملکرد به نتیجه عمل شخص اشاره می‌کند، که در ارزشیابی از میزان یادگیری، فرد مورد استفاده قرار می‌گیرد. عملکرد متأثر از عواملی چون انگیزش و هیجان، شرایط محیطی، خستگی و بیماری است. بنابراین ممکن است شاخص نسبتاً درستی از یادگیری فرد نباشد.

۴- ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در توان رفتاری بر اثر تجربه یادگیری
- تنها تغییراتی در رفتار یادگیری به حساب می‌آیند که حاصل تجربه باشند به غیر از تجربه عوامل دیگری سبب ایجاد تغییر در فرد می‌شوند. مانند رشد کردن، بالغ شدن، پیر شدن. اینها اگر چه منجر به تغییر می‌شوند اما یادگیری نیستند.

یادگیری } عمدی: آنچه شاگردان ضمن آموزش رسمی معلم می‌آموزند
اتفاقی: آنچه شاگردان به صورت اتفاقی می‌آموزند.

تعریف پرورش (Education):

تأثیر متقابل بین محرکها (بیرونی، درونی) و یادگیرنده است مثل زمین خوردن کودک، فکر کردن درباره یک مطلب محرک در یادگیری بستن بند کفش، آموزش پدر و مادر و یا تصویری که در آن بستن بند کفش به نحو درست نشان داده شده است. پرورش جریان یا فرایندی منظم و مستمر است که هدف آن هدایت رشد جسمانی و روانی، یا بطور کلی هدایت و رشد همه جانبه شخصیت افراد در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعدادهای آنان می‌باشد. هدف عمده تحصیلات رسمی مانند مدارس ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و دانشگاهها، پرورش افراد است.

تعریف کارآموزی (Training)

کارآموزی: گسترش نگرش، مهارت، دانش و الگوهای رفتاری مورد نیاز یک فرد برای انجام عملکرد مناسب در یک تکلیف یا شغل معین.

تفاوت های پرورش با کارآموزی

- ۱ } پرورش: تمام جنبه های زندگی را در بر می گیرد. (وسیع)
کارآموزی: شامل حوزه های محدود فعالیت است. (محدود)
- ۲ } هدف های پرورشی: بسیار کلی و جامع
هدف های کارآموزی: محدود و مشخص
- ۳ } دوره های پرورشی: طولانی و مستمر
دوره های کارآموزی: کوتاه و مقطعی

- ۴ } پرورش: توسط نهادهای رسمی و دولتی (مدارس و دانشگاهها) انجام می‌پذیرد.
کارآموزی: توسط موسسات صنعتی و خدمات خصوصی و گاه دولتی
- ۵ } نظام های پرورشی: تأمین کننده نیازهای پرورش یابندگان
دوره های کارآموزی: تأمین کننده نیروی انسانی مورد نیاز سازمان های اداره کننده دوره‌ها

تعریف آموزش

آموزش: فعالیتی است که در خدمت پرورش و کارآموزی است. معلم از راه آموزش در تجارب دخل و تصرف می‌کند تا بر یادگیری تأثیر بگذارد. آموزش به طور کلی هر گونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح ریزی شده است که هدف آن آسان ساختن یادگیری در یادگیرندگان است. این تعریف انواع آموزش از جمله آموزش به وسیله رادیو، تلویزیون، کتاب، و آموزش رودروی کلاس که در آن بر کنش متقابل بین معلم و یادگیرندگان تأکید شده است را در برمی‌گیرد.

مقایسه آموزش با یادگیری

دو فرایند مستقل و در ضمن وابسته به هم هستند.

یادگیری: هدف است و همیشه معطوف به یادگیرنده است. یک فرایند درونی در یادگیرنده است.

آموزش: وسیله است و مستلزم فعالیت متقابل حداقل بین دو نفر (معلم و شاگرد) آموزش نسبت به یادگیری جنبه بیرونی دارد.

آموزش و تدریس:

بین آموزش و تدریس تفاوت وجود دارد آموزش علاوه بر فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور شاگردان انجام می‌شود و تدریس نام دارد فعالیتهای پیش از رفتن به کلاس یعنی طراحی آموزش و فعالیتهای مربوط به طراحی و اجرای ارزشیابی را نیز شامل می‌شود.

تدریس وابسته به معلم است ولی آموزش می‌تواند بدون معلم صورت پذیرد به همین سبب ما اصلاحات آموزشی از راه دور، آموزش مکاتبه‌ای و آموزش غیر حضوری را داریم، ولی تدریس از راه دور، تدریس مکاتبه‌ای و تدریس غیر حضوری نداریم. اصطلاح جامع آموزشی بر دامنه وسیعی از فعالیتهایی که معلم به کار می‌گیرد تا دانش‌آموزان را وادار به یادگیری کند تأکید می‌ورزد. (مثل انتخاب مواد آموزشی، آماده ساختن یادگیرندگان برای یادگیری) مدیریت زمانی کلاس درس، نظارت بر فعالیتهای آموزشی و بالاخره ایفا کردن نقش یک منبع اطلاعاتی و آسان ساختن یادگیری.

تعریف موضوع روانشناسی تربیتی

از آنجا که مهم ترین فعالیتهای وابسته به پرورش را یادگیری و آموزش تشکیل می‌دهند، اکنون روانشناسی تربیتی عمدتاً به مطالعه ویژگی های یادگیرندگان، یادگیری و آموزش می‌پردازد.

- دیدگاههای مختلف درباره تعریف و موضوع روانشناسی تربیتی:

- ۱- روانشناسی تربیتی عمدتاً به کاربرد دانش کسب شده از روانشناسی در فعالیتهای آموزشی نگاه می‌گفته می‌شود.
- ۲- روانشناسی تربیتی به استفاده از روشهای روانشناسی برای مطالعه فعالیت ها و موقعیتهای کلاس درس و محیط آموزشگاه گفته می‌شود.
- ۳- روانشناسی تربیتی یک نظام مستقل با نظریه ها، روشهای پژوهشی، مسایل و فنون مخصوص به خود است بر اساس این دیدگاه روانشناسی تربیتی دو هدف عمده دارد:

- هدف های روانشناسی تربیتی
- ۱- درک و فهم فرایندهای یادگیری و آموزش
 - ۲- ایجاد و گسترش راههای بهبود بخشیدن به این فرایندها

تست‌های فصل اول

- ۱- نخستین کتاب دانشگاهی روانشناسی تربیتی به زبان فارسی در چه سالی به چاپ رسید؟ (سراسری ۸۱)
(۱) ۱۳۱۶ (۲) ۱۳۱۷ (۳) ۱۳۲۰ (۴) ۱۳۳۷
- ۲- رابطه بین «آموزش» و «پرورش» کدام است؟ (سراسری ۸۱)
(۱) آموزش وسیله‌ای برای پرورش است. (۲) پرورش وسیله‌ای برای آموزش است.
(۳) آموزش از پرورش جامع‌تر و گسترده‌تر است. (۴) پرورش کوتاه‌مدت‌تر از آموزش است.
- ۳- مطالعه کدام مباحث زیر در قلمرو روانشناسی تربیتی قرار می‌گیرد؟ (سراسری ۸۱)
(۱) یادگیری و روش‌های آموزش (۲) تحول شناختی کودکان و نوجوانان
(۳) بررسی شخصیت کودک تا پیری (۴) بهداشت روانی دانش‌آموزان
- ۴- کدام عبارت درباره تفاوت یادگیری و عملکرد صحیح است؟ (سراسری ۸۲)
(۱) هیچ تفاوت معنایی بین عملکرد، یادگیری و رفتار وجود ندارد.
(۲) یادگیری و عملکرد دو اصطلاح مختلف برای یک مفهوم واحد هستند.
(۳) یادگیری و رفتار معادل هستند اما عملکرد با آن‌ها تفاوت دارد.
(۴) یادگیری نوعی توانایی است اما عملکرد تظاهرات آشکار یادگیری است.
- ۵- کدام بیان درباره علم روانشناسی تربیتی این روزها طرفداران بیشتری در میان صاحب‌نظران دارد؟ (سراسری ۸۳)
(۱) روانشناسی تربیتی یک شاخه مستقل علمی است با روش‌های مخصوص به خودش.
(۲) روانشناسی تربیتی به کاربرد یافته‌های روانشناسی در مسائل تعلیم و تربیت گفته می‌شود.
(۳) روانشناسی تربیتی یافته‌های آزمایشگاه‌های روانشناسی را در کلاس درس به آزمایش می‌گذارد.
(۴) روانشناسی تربیتی به مجموعه‌ای از اصول و روش‌های مورد قبول صاحب‌نظران تعلیم و تربیت گفته می‌شود.
- ۶- کدام روش، پژوهش کیفی محسوب نمی‌شود؟ (سراسری ۸۳ و ۸۴)
(۱) آزمایشگری (۲) مورد پژوهی (۳) بررسی میدانی (۴) قوم‌نگاری
- ۷- تحقیق مبتنی بر بررسی عقاید و نگرش‌ها را در کدام گروه از روش‌های زیر طبقه‌بندی می‌کنید؟ (سراسری ۸۵)
(۱) زمینه‌یابی (۲) قوم‌نگاری (۳) مورد پژوهی (۴) بررسی میدانی
- ۸- در روش آزمایشی، محقق در جستجوی تعیین اثر می‌باشد. (سراسری ۸۵)
(۱) متغیر وابسته بر متغیر مستقل (۲) متغیر مستقل بر متغیر وابسته
(۳) متغیر مستقل بر رفتار گروه‌گواه (۴) متغیر وابسته بر رفتار گروه آزمایش

پاسخ تست‌های فصل اول

۱- گزینه ۲

اولین کتاب روانشناسی تربیتی در ایران در سال ۱۳۱۷ چاپ شد.

۲- گزینه ۱

آموزش به عنوان وسیله پرورش است. پرورش از آموزش جامع تر و گسترده تر است.

۳- گزینه ۱

حوزه‌های اصلی قلمرو روانشناسی تربیتی عبارتند از: یادگیری و روش‌های مختلف آموزش.

۴- گزینه ۴

یادگیری را نوعی تغییر در رفتار بالقوه به حساب می‌آورند، ولی عملکرد همان رفتار قابل مشاهده یا تظاهرات آشکار یادگیری است.

۵- گزینه ۱

امروزه بیشتر صاحب‌نظران اعتقاد دارند که روانشناسی تربیتی یک شاخه مستقل علمی است که روش‌های خاص خود را دارد.

۶- گزینه ۱

روش‌های پژوهش کیفی عبارتند از: مورد پژوهی، بررسی میدانی، قوم‌نگاری و روش زمینه‌یابی

۷- گزینه ۱

تحقیق زمینه‌یابی (پیمایشی) نوعی تحقیق توصیفی است که در آن عقاید، نگرش‌ها و باورهای گروهی از مردم مطالعه می‌شود؛ یعنی مطالعه اینکه مردم به چه فکر می‌کنند و چه می‌دانند، می‌توان گفت نوعی نیازسنجی است.

۸- گزینه ۲

تحقیق آزمایشی تحقیقی است که در آن پژوهشگر به دنبال تعیین اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته است و در آن حداکثر کنترل اعمال می‌شود تا اثر دستکاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته مشخص شود.

فصل دوم

پژوهش در روانشناسی تربیتی

دسته‌بندی علوم و پژوهشهای علمی:

پژوهش بنیادی:

هدف: کشف مجهولات یا روابط بین امور و افزایش دانش بشر از طریق تدوین و وضع قوانین و نظریه‌های علمی و بررسی و تجدیدنظر در آنهاست مانند: پژوهش‌های پیاژه، پاولف، اسکینر، پژوهش مربوط به فیزیک جامد و علت اصلی رفتار پژوهشگر علاقه و اندیشه است.

پژوهش کاربردی:

هدف: پیدا کردن راه‌حل برای مشکلات و یافتن زمینه‌ای برای استفاده از نتایج پژوهش‌های بنیادی است مانند: آموزش برنامه‌ای، آموزش به کمک کامپیوتر، مطالعات مربوط به نحوه ساختن ترانزیستور

کاربردی کردن پژوهشهای بنیادی

شباهت پژوهش کاربردی و بنیادی: از لحاظ ویژگیهای ظاهری (ابزار مورد استفاده، روشهای نمونه‌گیری، روشهای استنباط آماری، تعمیم یافته‌ها) بیشتر به یکدیگر شبیه هستند.

تفاوت پژوهش کاربردی و بنیادی:

پژوهش بنیادی: غالباً در آزمایشگاه و موقعیتهای کاملاً کنترل شده انجام می‌شود ولی پژوهشهای کاربردی در موقعیتهای طبیعی انجام می‌شود.

هدف‌های پژوهش (در روانشناسی تربیتی)

- ۱- تبیین (رابطه منطقی): توضیح دادن و توجیه کردن روابط بین متغیرها به راههای معقول، منطقی و قابل اثبات
- ۲- پیش‌بینی (رابطه زمانی): پیش‌گویی ارزش یا مقدار یک متغیر از روی ارزش یا مقدار متغیری دیگر
- ۳- کنترل (رابطه علی یا تابعی): دستکاری یک متغیر (استفاده از آن به مقادیر مختلف) به گونه‌ای که در متغیر دیگر تغییر ایجاد کنیم.

انواع روشهای پژوهش

- ۱- پژوهش توصیفی
- ۲- پژوهش همبستگی
- ۳- پژوهش آزمایشی
- ۴- اقدام پژوهی (پژوهش عمل‌نگر)

۱- پژوهش توصیفی یا کیفی:

در پژوهش توصیفی موقعیتهای آموزشی بصورتی که بطور طبیعی رخ می‌دهد توصیف می‌شود در این روش سعی می‌شود پدیده‌ها توصیف شود به همین دلیل است که به آن روش توصیفی هم گفته می‌شود در این روش پژوهشگران می‌کوشند تا با دنیای اطراف مورد پژوهش درگیر شوند و با آن به کنه امور پی ببرند به این دلیل به این روش تفسیری هم گفته می‌شود.

انواع پژوهش توصیفی

- ۱- مورد پژوهی
- ۲- بررسی میدانی
- ۳- قوم نگاری
- ۴- زمینه‌یابی

مورد پژوهی یا مطالعه موردی:

در این روش یک شخص یا یک موقعیت عمیقاً مورد بررسی قرار می‌گیرد. مطالعات موردی غالباً زمانی بکار می‌روند که شرایط ویژه زندگی یک فرد را، به دلایل اخلاقی نمی‌توان تکرار کرد. بعنوان نمونه، پژوهشگر می‌تواند چگونگی طراحی درس یک معلم یا فعالیتهای یادگیری یک دانش‌آموز را مورد پژوهی کند.

بررسی میدانی

نوعی از پژوهش است که در موقعیتهای طبیعی مثلاً در شرایط واقعی کلاس درس، صورت می‌پذیرد و بطور عمده در این روش از فنون مشاهده طبیعی استفاده می‌شود. در استفاده از این روش پژوهشگر در بعضی مواقع آنقدر به آزمودنیهای مورد مطالعه خود نزدیک می‌شود که گاهی بصورت یکی از مشارکت کنندگان در می‌آید.

قوم نگاری:

روشی است در مردم شناسی که به منظور بررسی عمیق ویژگیهای یک گروه از مردم مانند یک فرهنگ، یک جامعه، یا یک قبیله بکار می‌رود.

هدف قوم نگاری این است که اطلاعات جامعی درباره مسأله یا موضوع مورد مطالعه جمع آوری شود، به این منظور که توصیف کامل و درک عمیقی از آن فراهم آید.

زمینه‌یابی

این روش بطور عمده برای سنجش عقاید یا نگرش‌های مردم درباره موضوعهای مختلف یا جمع‌آوری اطلاعات درباره ویژگیهای پدیده‌ها بکار می‌رود و در آن معمولاً از پرسش‌نامه و مصاحبه استفاده می‌شود. بر خلاف سایر روشهای پژوهش توصیفی نتایج اینگونه پژوهش می‌تواند بصورت کمی گزارش شود.

۲- پژوهش همبستگی

در این نوع پژوهش رابطه میان دو یا چند متغیر یا رویداد یا ویژگی تعیین می‌شود. با استفاده از روش همبستگی هم می‌توان رابطه زمانی میان متغیرها و هم رابطه پیش‌بینی میان آنها را تعیین کرد. رابطه بین متغیرها با ضریب عددی بنام ضریب همبستگی نشان داده می‌شود که با حرف r مشخص می‌شود که هم میزان و هم جهت رابطه را تعیین می‌کند ضریب همبستگی می‌تواند بین (-1) و $(+1)$ باشد.

ویژگیهای ضریب همبستگی (r)

(۱) ضریب همبستگی $+1$ نشان دهنده رابطه کامل مثبت یا مستقیم بین دو متغیر است. بر اساس ضریب همبستگی $+1$ می‌توان یک متغیر را بطور کامل از روی متغیر دیگر پیش‌بینی کرد یعنی با افزایش یک متغیر، متغیر دیگر نیز افزایش یا با کاهش یک متغیر، متغیر دیگر نیز کاهش می‌یابد.

(۲) ضریب همبستگی -1 نشان دهنده رابطه کامل منفی یا معکوس بین دو متغیر است. مثل ضریب همبستگی بین ورزش و ابتلا به بیماری

۳) ضریب همبستگی صفر بیانگر نبود رابطه است.

۴) ضریب همبستگی را نمی‌توان بصورت درصد تعبیر کرد، اما مجذور (توان دو) ضریب همبستگی نشان دهنده درصد وجه مشترک بین دو متغیر مورد نظر است. برای مثال اگر بین دو متغیر هوش و پیشرفت تحصیلی ضریب همبستگی ۰.۸۰+ باشد، می‌توان گفت ۶۴ درصد $[(0.8)^2 = 0.64]$ ویژگیهای این دو متغیر مشترک است.

۵) با استفاده از ضریب همبستگی می‌توانیم رابطه زمانی بین متغیرها را بیابیم و پیش‌بینی کنیم اما نمی‌توان از آن برای درک رابطه علت معلولی استفاده کرد.

۳- پژوهش آزمایشی

روشهای پژوهش همبستگی و توصیفی، فراتر از توصیف و پیش‌بینی، اطلاعات دیگری در اختیار مانمی‌گذارد ولی ما می‌توانیم با کمک پژوهش آزمایشی علاوه بر توصیف و پیش‌بینی به رابطه علت و معلولی بین امور نیز پی ببریم بنابراین اگر پژوهشگری بخواهد نتایج یافته‌های پژوهشهای توصیفی یا همبستگی خودش یا دیگران را پیگیری کند و رابطه‌های یافت شده را تا سطح علت و معلولی ریشه‌یابی نماید برای انجام آزمایش اقدام می‌کند. بنابراین، دقیق‌ترین و معتبرترین نوع پژوهش درآموزش و یادگیری، آزمایش است.

پژوهش آزمایشی گروهی

دراین نوع آزمایش تمامی شرایط پژوهش زیر نظارت و کنترل دقیق آزمایشگر قرار می‌گیرد تا امکان تعیین تأثیر ایجاد تغییرات یا دخل و تصرف در یک متغیر (متغیر مستقل) برمتغیر دیگر (متغیر وابسته) فراهم آید. برای این منظور دو گروه آزمودنی که بصورت تصادفی از میان گروه وسیع‌تری از افراد انتخاب شده‌اند بصورت تصادفی داخل گروههای آزمایش و گواه (کنترل) قرار می‌گیرند و پس از اعمال متغیرها مورد مقایسه قرار می‌گیرند.

پژوهش آزمایشی تک آزمودنی

این نوع پژوهش زمانی انجام می‌شود که مشکل آموزشی یک مشکل منحصر بفرد است و پیدا کردن تعداد زیادی افراد مشابه برای تقسیم آنها به گروههای آزمایشی و گواه امکان پذیر نیست، در این آزمایشات آزمایش غالباً با یک فرد به اجرا در می‌آید و خود فرد هم نقش آزمودنی آزمایش و هم آزمودنی گواه را ایفا می‌کند.

پژوهش تک آزمودنی ABAB یا طرح بازگشتی

این نوع از پژوهش دارای ۴ مرحله است مرحله اول (A اول) شامل یک دوره مشاهده خط پایه است که در آن متغیر وابسته در شرایط طبیعی و بدون دخالت متغیر مستقل برای مدتی معین مورد مشاهده قرار می‌گیرد. مرحله دوم (B اول) مرحله آزمایشی است که در آن متغیر مستقل بکار گرفته می‌شود و تأثیر آن بر متغیر وابسته مشاهده و تعیین می‌شود مرحله سوم در مرحله بازگشتی (A دوم) متغیر مستقل کنار گذاشته می‌شود، یعنی وضعیت به شرایط خط پایه بازگشت داده می‌شود. در مرحله چهارم (B دوم) مجدداً متغیر مستقل بکار می‌رود.

۴- اقدام پژوهی یا پژوهش عمل نکر

پژوهشی که بوسیله معلم انجام می‌گیرد، اقدام پژوهی نام دارد. اقدام پژوهی بعنوان پژوهشی که برای پاسخ دادن به سؤالهایی یا حل مساله‌هایی درباره آموزش و یادگیری انجام می‌شود. پژوهش عمل نگر هم در آموزش پرورش و هم در روانشناسی اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

عمده‌ترین هدفهای اقدام پژوهی

- ۱- رفع مشکلاتی که در موقعیتهای خاص تشخیص داده شده‌اند یا بهبود بخشیدن به آنها
- ۲- آموزش ضمن خدمت و مجهز ساختن معلمان به مهارتها و روشهای جدید، افزودن بر نیروی تحلیل‌گرانه و افزایش خودآگاهی آنان
- ۳- افزودن رویکردهای اضافی یا تازه آموزش و یادگیری به نظام جاری که بطور معمول دافع نوگرایی و تغییرات است.

- ۴- بهبود ارتباط بین معلم عمل‌گرا و پژوهشگر دانشگاهی و رفع نواقص پژوهش سنتی در دادن دستورالعمل صریح به معلمان
۵- فراهم آوردن یک روش حل مسئله در کلاس درس که از روش غیر عینی و مشخص کنونی برتر باشد.

اصل، قانون و نظریه علمی

کاپلان معتقد است حاصل هر پژوهشی که با موفقیت انجام می‌گیرد یا نتیجه‌ای جزئی است یا نتیجه‌ای کلی. اگر نتیجه جزئی باشد، می‌گویند یک واقعیت به اثبات رسیده و اگر نتیجه کلی باشد یک قانون به دست می‌آید.

قانون علمی: بیان یک رابطه تأیید شده بین دو یا چند متغیر یا رویداد.

اصل: به بیانی که به رابطه بین دو یا چند متغیر اشاره می‌کند، اما از لحاظ علمی هنوز به اثبات نرسیده است. گفته می‌شود. پس اصل، رابطه بین عوامل را تبیین می‌کند و قانون به رابطه‌ای گفته می‌شود که به طور کامل آزمون شده و معلوم گشته است که در موقعیتهای گوناگون قابل کار بست است.

قابل ذکر است زمانی که در یک زمینه علمی تعداد قوانین افزایش یابد، لازم است آنها را به گونه‌ای مرتبط دسته‌بندی کرد و از ترکیب آنها قوانین کلی‌تری بنام نظریه پدید آورد. بدون نظریه علم چیزی جز تعدادی قانون و اطلاعات پراکنده نیست. کرلینجر معتقد است هدف اساسی علم نظریه است.

نظریه: مجموعه‌ای از اصول و قوانین به هم مرتبط است که جنبه‌های وسیع یادگیری، رفتار، یا هر زمینه دیگر را تبیین می‌کند. نظریه واقعیتها و اصول را درهم می‌تند و تصویر کاملی را در اختیار ما می‌گذارد.

بایدمد نظر داشته باشیم که هیچ نظریه علمی، به طور مطلق، درست یا غلط نیست بلکه ملاکهای ارزشیابی نظریه علمی، قدرت درک و تبیین، پیش‌بینی و کنترل آنها است.

تست‌های تألیفی فصل دوم

۱- کدام یک از موارد زیر وسیله و ابزار پرورش است؟

- (۱) یادگیری (۲) روانشناسی تربیتی (۳) آموزش (۴) کارآموزی

۲- کدام یک از مفاهیم زیر کلی‌تر از دیگران است؟

- (۱) آموزش (۲) کارآموزی (۳) پژوهش (۴) پرورش

۳- «دانستن چگونه انجام دادن کاری» و «عمل انجام دادن آن» به تفاوت کدام یک از موارد زیر اشاره می‌کند؟

- (۱) یادگیری و رفتار (۲) یادگیری و عملکرد
(۳) تجربه و آموزش (۴) یادگیری و آموزش

۴- روش آزمایشی، یعنی مطالعه رفتار افراد

- (۱) از طریق مشاهده (۲) در موقعیت‌های گوناگون
(۳) در موقعیت‌های کنترل شده (۴) در فرآیند تعلیم و تربیت

۵- معتبرترین روش پژوهشی در زمینه آموزشی و یادگیری کدام است؟

- (۱) روش آزمایشی (۲) روش همبستگی (۳) روش کیفی (۴) روش توصیفی

۶- در بین هدف‌های روانشناسی تربیتی، هدف پیش‌بینی بیان‌کننده رابطه است.

- (۱) علی (۲) زمانی (۳) منطقی (۴) زمانی و تابعی

۷- روانشناسی علم مطالعه است.

- (۱) ذهن (۲) روان (۳) روح (۴) رفتار و فرآیندهای ذهنی

پاسخ تست‌های تألیفی فصل دوم

۱- گزینه ۳

آموزش، وسیله و ابزار پرورش است.

۲- گزینه ۴

آموزش، کارآموزی و پژوهش هر سه به موارد جزئی مربوط هستند ولی پرورش مربوط به رشد همه جانبه شخص و کلی‌تر از سایر موارد است.

۳- گزینه ۲

به اعتقاد هیلگاردو باور (۱۹۷۵) «دانستن چگونه انجام دادن کار» و «عمل انجام دادن آن» تفاوت بین یادگیری و عملکرد را نشان می‌دهد.

۴- گزینه ۳

روش آزمایشی روشی است که در یک موقعیت کنترل شده و با دو گروه آزمایشی و گواه صورت می‌پذیرد.

۵- گزینه ۱

در میان روش‌های پژوهشی، آزمایش معتبرترین روش است.

۶- گزینه ۲

تبیین برای رابطه منطقی، کنترل برای رابطه علی و پیش بینی برای رابطه زمانی به کار می‌رود.

۷- گزینه ۴

روانشناسی، علم مطالعه رفتار و فرآیندهای ذهنی افراد است.

تستهای فصل دوم

- ۱- «آموزش اصل اقلیدس» جزو کدام یک از راههای بیان هدف آموزشی است؟
 - (۱) با توجه به فعالیت معلم
 - (۲) با توجه به فعالیت یادگیرنده
 - (۳) با توجه به عنوان درس
 - (۴) با توجه به یادگیری دانش آموزان
 - ۲- این هدف که «دانش آموز بتواند میزان کالری مصرفی روزانه خود را در طول هفته به صورت نمودار نشان دهد» در کدام طبقه هدفهای آموزشی جمعی می دارد؟
 - (۱) ارزشیابی
 - (۲) تحلیل
 - (۳) فهمیدن
 - (۴) کار بستن
 - ۳- وقتی دانشجوی پزشکی می آموزد که علائم بیماریهای مختلف را با نام آنها مطابقت دهد، یادگیری او معرف چه نوع یادگیری است؟
 - (۱) علّاتی
 - (۲) تداعی کلامی
 - (۳) مفهوم آموزی
 - (۴) تمیز چندگانه
 - ۴- انجام تکالیف به صورت یک پاسخ پیچیده آشکار مربوط به کدام حوزه از یادگیری است؟
 - (۱) شناختی
 - (۲) عاطفی
 - (۳) ترکیبی
 - (۴) روانی - حرکتی
 - ۵- گانیه حل مسأله را می داند.
 - (۱) نوعی انتقال یادگیری
 - (۲) نوعی یادگیری اصل سطح بالاتر
 - (۳) یادگیری زنجیره های پیچیده
 - (۴) مفهوم سازی تازه
 - ۶- کدام روان شناس معتقد است، انواع یادگیری از یک پیوستگی سلسله مراتبی تبعیت می کنند؟
 - (۱) آزوبل
 - (۲) اسکینر
 - (۳) برونر
 - (۴) گانیه
- ۱- گزینه ۱ صحیح است.
در آموزش اصل اقلیدس، یادگیری با توجه به روش و اهداف آموزشی معلم است.
 - ۲- گزینه ۴ صحیح است.
این هدف مربوط به حوزه شناختی است و نشان دهنده کارمزد در یک موقعیت عینی و به صورت عملی است.
 - ۳- گزینه ۴ صحیح است.
در یادگیری تمیز دادن فرد علائم و نشانه ها را از همدیگر متمایز می کند.
 - ۴- گزینه ۴ صحیح است.
در حوزه روانی - حرکتی که مربوط به فعالیت های جسمانی است، فرد عملی را انجام می دهد.
 - ۵- گزینه ۲ صحیح است.
در سلسله مراتب یادگیری گانیه حل مسأله را نوعی یادگیری اصل یا سطح بالاتر می داند.
 - ۶- گزینه ۴ صحیح است.
گانیه انواع یادگیری را در یک سلسله مراتب از ساده به دشوار قرار داده است.

نظریه رشد شناختی پیاژه

تعریف رشد:

منظور از رشد یا تحول تغییرات منظم و سازگارانه‌ای است که از لحظه بستن نطفه تا هنگام مرگ در فرد اتفاق می‌افتد. رشد انسان را می‌توان از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار داد: ۱- رشد جسمانی ۲- رشد شخصیت ۳- رشد اجتماعی ۴- رشد شناختی

تعریف شناخت: دانستن، یادگرفتن، به یادآوردن، فهمیدن و اندیشیدن، (به فصل ۱۳ مراجعه نمایید) شناخت است. تعریف رشد شناختی: رشد یا تحول شناختی به تغییرات منظمی گفته می‌شود که در طول زمان در فرآیندهای شناختی (دانستن، یادگرفتن، به یادآوردن، فهمیدن) رخ می‌دهد.

رشد و یادگیری:

در نظریه پیاژه تکامل ذهنی مستلزم دو فرایند است: **رشد و تحول:** فرآیندی اساسی و خود جوش (درک مفهوم عدد) **یادگیری:** فرآیندی قابل ایجاد و محدود به موقعیت‌های معین (یاد گرفتن اعمال ساده ریاضی مانند جمع و تفریق اعداد)

- ۱- رشد درونی (رشد):** وراثت، کودک را به ساخت‌های فیزیکی مختلف مجهز می‌کند که پایه رشد شناختی او را فراهم می‌کنند. پیاژه به بلوغ زیستی فرد در طول زمان اشاره دارد تا به وراثت در تحول شناختی (جنبه روانشناختی) این ساختها برای اینکه به حداکثر رشد برسند به زمان نیاز دارند بنابراین فرآیند بلوغ جهانی یکی از مهم‌ترین ملزومات فعالیت روانی است.
- ۲- تجربه:** کسب تجربه که مستلزم ایجاد تماس بین کودک و محیط است و اساسی‌ترین نوع دانش را بدست می‌دهد عامل مهم دیگری است که بر رشد ذهنی یا شناختی کودک تأثیر می‌گذارد. (جنبه روان اجتماعی)
- ۳- انتقال اجتماعی:** تأثیرات مختلف عوامل اجتماعی که موجب افزایش رشد شناختی می‌شود. نقش زبان در بازنمایی ذهنی و گروه همسالان (جنبه روانی اجتماعی)
- ۴- تعادل یابی:** فرآیند تعادل یابی اثرات ۳ عامل بالا را در هم ادغام می‌کند و آنها را هماهنگ می‌کند

*تعادل یابی فرآیند خود نظم دهی است.

عوامل موثر بر یادگیری

از نظر پیاژه یادگیری واقعی عبارتست از کسب یک ساخت جدید از عملیات ذهنی نه یادگیری دادن پاسخ‌های تازه به موقعیت‌های خاص

یادگیری مورد نظر پیاژه از فرآیند تعادل یابی ناشی می‌شود.

یادگیری واقعی در زمان معین و بر طبق یک توالی منظم انجام می‌گیرد.

کوشش در جهت تسریع مراحل رشد شناختی فایده چندانی ندارد چون موجب یادگیری سطحی و طوطی وار خواهد شد.

کودک زمانی می‌تواند به مفهوم واقعی یک تجربه یادگیری دست یابد که ساخت ذهنی او به مرحله‌ای از رشد که برای درک آن تجربه لازم است رسیده باشد. رشد توضیح دهنده یادگیری است نه بالعکس

نظریه رشد شناختی پیاژه:

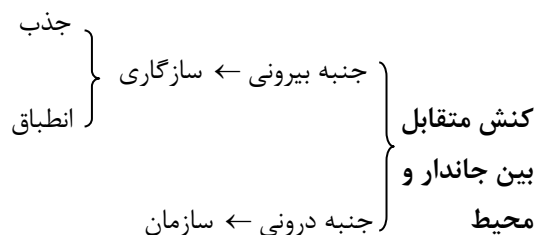
هدف اصلی پژوهش‌های پیاژه معرفت شناسی یا دانش شناسی بوده است به این منظور روانشناسی ژنتیک را بعنوان وسیله بکاربرده تا منشأ و تکامل دانش را در نزد نوع بشر بررسی کند.

هدف عمده روانشناسی ژنتیک پیاژه، مطالعه نحوه ایجاد و تکامل فعالیت‌های شناختی انسان از کودکی تا بزرگی است.

مفاهیم اساسی نظریه پیاژه:

تعادل یابی: از نظر پیاژه تعادل یابی جبران عدم تعادل است. منظور از تعادل یک توازن شناختی بین درک ما از جهان هستی و تجربه‌هایمان است. تعادل یابی یا عمل جستجو برای نظم و توازن به معنی مقایسه درک ما با جهان واقعی است.

طرحواره: طرحواره‌ها همان سنگ بناهای تفکر به شمار می‌آیند. الگوهای سازمان یافته اندیشه و عمل می‌باشند که در تعامل بین انسان و محیط بکار می‌روند. طرحواره‌ها در جریان رشد شناختی تغییر شکل می‌دهند. در آغاز جنبه عینی و روانی - حرکتی دارند مانند طرحواره گرفتن اشیاء در کودک خردسال. اما در دوره‌های بعدی رشد، به تدریج انتزاعی‌تر و پیچیده‌تر می‌شوند. از لحاظ محتوا، همه موضوعهای درسی دوران تحصیلات آموزشگاهی در قالب طرحواره‌ها امکان فهم جهان هستی را به دانش‌آموزان می‌دهند.

کنش: در نظریه رشد شناختی پیاژه، کنش یا تعامل بین موجود زنده و محیطی که در آن زندگی می‌کند نقش اساسی دارد. این تعامل به دو صورت انجام می‌شود: یکی بیرونی است که سازگاری نام دارد و دیگری درونی است که سازمان نامیده شده است.

سازگاری: فرآیند سازگاری به دو صورت جذب و انطباق انجام می‌پذیرد.

انطباق: انطباق یا تطابق وقتی صورت می‌گیرد که رفتار کنونی شخص برای مقابله با محیط کافی نیست و نیاز دارد تا در رفتار خود تغییر ایجاد نماید.

جذب:

زمانی صورت می‌گیرد که کودک چیزی را از محیط بگیرد و جزئی از خود سازد.

جذب: جنبه‌های واقعیت بیرونی را در ساخت‌های شناختی خودجذب می‌کند
 شخص برای سازگارشدن با محیط
 انطباق: تغییر ساخت شناختی برای مقابله با فشارهای محیط

سازمان: سازمان به این مطلب تأکید دارد که اعمال ذهنی پراکنده و نامرتب نیستند، بلکه با یکدیگر هماهنگی کامل دارند. سازمان به یک نظم منطقی حاکم بر دستگاه شناختی اشاره می‌کند که از یک علیت تشکیل یافته که هیچ جزئی از آن، بدون تأثیر گذاری بر سایر اجزاء تغییر نمی‌کند.

هوش: از نظر پیازه هوش فرآیند سازگاری با محیط است صورتی از تعادل‌یابی است که تمام ساخته‌های شناختی به سوی آن هدایت می‌شود.

محتوا: جنبه‌های قابل مشاهده هوش: پاسخ‌های فرد در برخورد با محرک‌های آشکار که محتوا نامیده می‌شود، معادل رفتار

ساخت: ساختمان ذهن یا اندیشه‌های فرد: ابتدا واکنشهای ارثی نوزاد) در اثر تجارب تبدیل مکانیسم‌های تازه‌ای می‌شود بنام ساخته‌های شناختی که بیشتر جنبه طرحواره‌های رفتاری دارند اما ساخته‌های شناختی دوره‌های بالاتر را معمولاً عملیات ذهنی می‌نامند.

کارکرد: اصطلاحی که به سازگاری (جذب و انطباق) و سازمان اطلاق می‌شود این کارکردها نامتغیر و تمایلات فطری و ذاتی هستند.

عوامل موثر در تحول شناختی از دیدگاه پیازه

- ۱- رشد
- ۲- تجربیات محیطی
- ۳- تعامل‌های اجتماعی
- ۴- تعادل جویی

مراحل رشد شناختی پیازه:

مراحل اصلی رشد شناختی

- حسی حرکتی
- مراحل فرعی
- ویژگی‌ها
- ۱- فعالیت بازتابی (در ۱ تا ۴ ماهگی)
 - برقراری ارتباط با محیط پیرامون از طریق انجام یک عمل بطور تصادفی
 - هماهنگی اعمال مجزا
 - ۲- اولین واکنش‌های دوری (۴ تا ۱۱ ماهگی)
 - رفتار تقلیدی
 - ۳- دومین واکنش‌های (۸ تا ۱۲ ماهگی)
 - واکنش‌های دوری
 - کودک از روی عمد محیط را مورد دستکاری و تغییر قرار می‌دهد.
 - ۴- هماهنگی طرحواره‌های ثانوی
 - قابل مشاهده بودن قصد و منظور اعمال
 - کسب مفهوم نمای بر شیء
- (تولد تا دو سالگی)

مرحله اصلی رشد	مراحل فرعی	ویژگی‌ها
	رشد شناختی	مفهوم بقای شیء کامل می‌شود عامدانه روی محیط عمل می‌کند تا نتایج آنرا مشاهده کند.
	۵- سومین واکنشهای دوری ۱۸ تا ۱۲ ماهگی	در رابطه با عمل و هدف برآزمایش دست می‌زند تأکید بر انطباق است تا جذب

۶. ابداع وسایل جدید از طریق فعالیت‌های ذهنی (۲۴ تا ۱۸ ماهگی)	بازنمایی جنبه‌هایی از محیط بصورت تصورات ذهنی حل مسایل از طریق کوشش و خطا بصورت ذهنی اعمال درونی می‌شود و مراحل نخستین تفکر آغاز می‌گردند.
--	---

مرحله پیش عملیاتی (از ۷ تا ۲ سالگی)	۱ پیش مفهومی (۲۴ تا ۲ سالگی)	منطق جنبه تمثیلی دارد خود محور است.
	۲ تفکر شهودی (۷ تا ۴ سالگی)	تفکر جنبه ادراکی دارد قادر به انجام عملیات ذهنی است بر یکی از جنبه‌های امور تکیه می‌کنند و جنبه های دیگر آنها را نادیده می‌گیرد استدلال آنها بازگشت ناپذیر است.

مراحل اصلی	مراحل فرعی	ویژگی‌ها
	رشد شناختی عملیات محسوس	توانایی استدلال منطقی بر حسب اشیاء و امور محسوس توانایی پیش بینی اعمال و نتایج درک مفهوم بقای عدد، طول، مایع (۷ تا ۶ سالگی)
	۱۱ تا ۷ سالگی	ماده (۸ تا ۷ سالگی)، سطح (۱ تا ۹ ماهگی) و مجسم (۱۲ تا ۱۱ ماهگی) توانایی طبقه‌بندی کردن و ردیف کردن توانایی درک مفهوم عدد و کار کردن با اعداد کودکان این مرحله واقع‌گرا و سازگار هستند.
	عملیات صوری (۱۵ تا ۱۱ سالگی)	توانایی تفکر بر حسب امور انتزاعی و تسلط بر قوانین منطق صوری توانایی تفکر عملی مبتنی بر به کار بستن فرضیه‌ای - قیاسی نوجوانان این مرحله آرمانگرا و غالباً ناسازگارند.

۶. مفهوم بقاء یا نگهداری ذهنی: به این مفهوم اشاره دارد که علی‌رغم ایجاد تغییر در شکل ظاهری یا وضع مکانی یک شیء اگر چیزی به آن اضافه یا چیزی از آن کاسته نشود در مقدار آن تغییری ایجاد نمی‌شود. درک این مفهوم مستلزم تسلط یافتن بر اصول منطقی این همانی، بازگشت پذیری و جبران است.

مقایسه تفکر باهوش از نظر پیاژه: پیش از زبان هوش وجود دارد، اما تفکر وجود ندارد. تفکر مستلزم زبان آموزی است. مستلزم درونی ساختن امور است ولی هوش هم با پدیده‌های واقعی و محسوس سرو کار دارد و هم با پدیده‌های نمادین.

فواید عملی نظریه پیاژه در بهبود کیفیت فرآیند آموزش و یادگیری

- ۱- بین فرآیندهای فکری کودکان و بزرگسالان تفاوت‌های مهمی وجود دارد. در نتیجه باید معلمان بکوشند تا مسائل و پدیده‌ها را به روش آنان ببینند.
- ۲- کودکان از طریق درگیری و کارکردن مستقیم با اشیاء و مواد محسوس و عینی مسایل و مفاهیم مختلف را می‌آموزند. (پیش دبستانی و سالهای نخست دبستان)
- ۳- نتیجه کنش متقابل کودک با سایر کودکان (الف) رفع خودمداری (ب) افزایش درک کلامی می‌باشد.
- ۴- انطباق آموزش با نیازهای فرد و در سطح درک و فهم کودکان: چه در نوع تکلیف یادگیری چه در مقدار تکلیف و چه در سرعت یادگیری

انتقادات وارد شده بر نظریه رشد شناختی

- ۱- یکی از ایرادات وارده بر نظریه پیاژه مربوط به این اندیشه است که رشد پیش از یادگیری اتفاق می‌افتد. پیاژه معتقد بود که مراحل رشد ثابت‌اند و مفاهیمی مانند بقاء یا نگهداری را نمی‌توان آموزش داد بلکه کودک خود باید در نتیجه رشد آن مفاهیم را درک کند پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مفاهیم بقاء از یادگیری تأثیر می‌پذیرند و می‌توان آنها را پیش از سن مورد نظر پیاژه آموزش داد.
- ۲- انتقاد دیگر به خودمحوری یا خودمداری کودکان در مرحله پیش عملیاتی است نتایج نشان داده بر خلاف نظر پیاژه کودکان قادر به درک مسائل از دیدگاه دیگران هستند و اندیشه‌های آنان خودمحورانه نیست.
- ۳- مهمترین انتقاد به مراحل رشد وارد شد است. بندورا از جمله کسانی است که به اندیشه مراحل رشد و ایراد گرفته است بندورا اشتباه کودکان در آزمایشهای مربوط به بقاء را نه به علت نرسیدن آنها به حد رشد مناسب بلکه به علت فرآیندهای شناختی معیوب می‌داند.
- ۴- انتقاد دیگر این است که نوجوانان در پایان مرحله چهارم رشد یعنی مرحله تفکر صوری حدود ۱۵ تا ۱۶ سالگی به تفکر منطقی بر اساس مفاهیم انتزاعی دست می‌یابند. پژوهش‌ها نشان داده که ۴۰ تا ۶۰ درصد بزرگسالان بطور کامل قادر به تفکر بر حسب عملیات صوری نیستند.

تست‌های فصل سوم

- ۱- مهم‌ترین مشخصه «عملیات ذهنی» در نظریه شناختی پیاژه کدام است؟ (سراسری ۷۸)
 (۱) خودمداری (۲) درون‌سازی (۳) برگشت‌پذیری (۴) تفکر نمادی
- ۲- از نظر آژوبل یادگیری مطالب معنی‌دار مستلزم آن است که: (سراسری ۷۸)
 (۱) فرد مجموعه‌ای از اطلاعات، مفاهیم و اصول را در یکی از رشته‌های علمی کسب کند.
 (۲) برای حفظ مطالب به اندازه کافی از تمرین و تکرار استفاده کند.
 (۳) فرد دارای انگیزه لازم برای آموختن باشد.
 (۴) مطالب جدید، جذب هرم ساخت‌ذهنی (شناختی) فرد شود.
- ۳- در روش آموزش مبتنی بر نظریه یادگیری معنی‌دار آژوبل، بر چه چیز تأکید نمی‌شود؟ (سراسری ۷۸)
 (۱) استفاده از تقویت و پاداش بیرونی در آموزش (۲) ارائه مطالب معنی‌دار
 (۳) کاربرد پیش‌سازمان‌دهنده‌ها (۴) ایجاد یادگیری در یادگیرندگان
- ۴- بر طبق نظریه پیاژه، چه رابطه‌ای بین «رشد و آموزش» وجود دارد؟ (سراسری ۷۹)
 (۱) قبل از رشد، یادگیری رخ می‌دهد. (۲) رشد قبل از یادگیری اتفاق می‌افتد.
 (۳) یادگیری و رشد با هم اتفاق می‌افتد. (۴) یادگیری و رشد هیچ رابطه‌ای با یکدیگر ندارند.
- ۵- طبق نظریه آژوبل، وقتی که مطلب جدید مورد به خصوص از مطالب موجود در ساخت‌شناسی فرد باشد، یادگیری آن از چه طریق صورت می‌گیرد؟ (سراسری ۷۹)
 (۱) شمول زوالی (۲) شمول اشتقاقی (۳) شمول همبستگی (۴) پیش‌سازمان‌دهنده
- ۶- کامل کردن یک فعالیت و مرتبط ساختن اجزای یک مسئله به یکدیگر، مربوط به کدام یک از قوانین سازمان در نظریه گشتالت است؟ (سراسری ۷۹)
 (۱) مجاورت یا نزدیکی (۲) شباهت یا تشابه (۳) ادامه خوب (۴) ترمیم یا تکمیل
- ۷- معلم از یکی از دانش‌آموزان کلاس که مفهوم نگهداری یا بقای ماده را کسب کرده است، می‌خواهد تا به یکی از همکلاسی‌های خود که به تنهایی قادر به درک این مفهوم نیست، توضیح دهد که چرا وقتی مایع درون ظرف باریکی را به درون ظرف پهن‌رین می‌ریزیم، به رغم تغییر سطح مایع، در مقدار مایع تغییری حاصل نمی‌شود. این روش معلم با اصول روانشناسی کدام نظریه‌پرداز هماهنگ است؟ (سراسری ۸۰)
 (۱) اسکینر (۲) ویگوتسکی (۳) پیاژه (۴) برونر
- ۸- کدام یک از نظریه‌پردازان شناختی، برای نقش محیط اجتماعی کودک اهمیت بیشتری قایل شده است؟ (سراسری ۸۰)
 (۱) اینهلدر (۲) پیاژه (۳) برونر (۴) ویگوتسکی
- ۹- «ما پدیده‌های ادراکی را از حالت پیچیده به حالت غیرپیچیده درمی‌آوریم و آنگاه آن‌ها را ادراک می‌کنیم.» این بیان معرف کدام قانون سازمان ادراکی نظریه گشتالت است؟ (سراسری ۸۰)
 (۱) سادگی (۲) شباهت (۳) مجاورت (۴) بستن

- ۱۰- دیوید آزوبل کدام یک از پیش سازمان دهنده ها را مورد استفاده قرار می دهد؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) نموداری (۲) شکلی (۳) کلامی شفاهی (۴) کلامی نوشتاری
- ۱۱- روش آموزش شاگردمحوری بیشتر مورد حمایت کدام یک از نظریه های یادگیری زیر است؟ (سراسری ۸۰)
- (۱) نظریه شناختی اجتماعی بندورا (۲) نظریه شناختی گشتالت (۳) نظریه سازندگی یا ساختن گرایی (۴) نظریه شرطی سازی کنشگر یا شرطی سازی وسیله ای
- ۱۲- در نظریه ژان پیاژه، کدام اصطلاح زیر معادل با «رفتار» به کار رفته است؟ (سراسری ۸۱)
- (۱) تطابق (۲) کارکرد (۳) ساخت (۴) محتوا
- ۱۳- «معلمی می کوشد تا با توضیحات قابل فهم یک دانش آموز خردسال، مطالب انتزاعی را به او بفهماند، این معلم از سفارش های کدام نظریه پرداز استفاده می کند؟ (سراسری ۸۱)
- (۱) جروم برونر (۲) ژان پیاژه (۳) بی اف اسکینر (۴) ویگوتسکی
- ۱۴- مهم ترین هدف معلم طرفدار دیدگاه گشتالتی در یادگیری این است که: (سراسری ۸۱)
- (۱) چگونه یادگیرندگان به بینش می رسند؟
(۲) نقش معلم در یادگیری دانش آموزان چیست؟
(۳) چگونه می توان مطالب را از ساده به پیچیده تنظیم کرد؟
(۴) بهترین راه استفاده از برنامه های تقویت کدام است؟
- ۱۵- در نظریه یادگیری معنی دار آزوبل می توان گفت که: (سراسری ۸۱)
- (۱) شمول اشتقاقی و همبستگی یادگیری است و شمول زوالی فراموشی است.
(۲) شمول اشتقاقی یادگیری طوطی وار است و شمول همبستگی یادگیری معنی دار است.
(۳) شمول همبستگی یادگیری طوطی وار است ولی شمول اشتقاقی یادگیری معنی دار است.
(۴) شمول اصولا جزو روش های آموزش است و ربطی به یادگیری ندارد.
- ۱۶- پیروان کدام نظریه حتی نمی پذیرند که جهان قابل دانستن است؟ (سراسری ۸۱)
- (۱) گشتالت (۲) رشد شناختی ویگوتسکی (۳) سازندگی یا ساختن گرایی (۴) شرطی سازی وسیله ای
- ۱۷- هرگاه معلمی به دانش آموزان تکلیفی بدهد و از آن ها بخواهد که با کمک والدین خود آن را حل نمایند، کدام مفهوم روان شناختی را مدنظر قرار داده است؟ (سراسری ۸۲)
- (۱) منطقه تقریبی رشد (۲) تعادل جویی شناختی (۳) انگیزش مثبت (۴) یادگیری در حد تسلط
- ۱۸- اگر معلمی فرض را بر این بگذارد که «چنانچه مطالب درسی درست سازمان دهی شود، تقریباً توسط هر یادگیرنده ای درک می شود»، از کدام یک از نظریه پردازان الهام گرفته است؟ (سراسری ۸۲)
- (۱) بندورا (۲) اسکینر (۳) پیاژه (۴) برونر
- ۱۹- در نظریه ویگوتسکی، گفتار خردمدارانه کودکان با چه اصطلاحی نامیده شده است؟ (سراسری ۸۳)
- (۱) گفتار اجتماعی (۲) گفتار خصوصی (۳) تفکر خودمحورانه (۴) همان گفتار خودمحورانه

- ۲۰- مطابق کدام شمول، بار حافظه کاهی می‌یابد، ولی کارایی سازمان‌شناختی افزایش می‌یابد؟ (سراسری ۸۳)
- (۱) شمول همبستگی (۲) شمول اشتقاقی (۳) شمول زوالی (۴) شمول افزایشی
- ۲۱- مطابق نظریه آزوبل، مهم‌ترین عامل موثر در یادگیری کدام است؟ (سراسری ۸۳)
- (۱) سازمان مطالب (۲) شرایط یادگیری (۳) آموخته‌های قبلی یادگیرنده (۴) استعدادهای ویژه
- ۲۲- این تمایل ادراکی ما که شکل‌های دارای زوایای متعدد به صورت شکل‌های دارای زوایای کمتر ادراک می‌شوند، در نظریه گشتالت با کدام قانون معرفی شده است؟ (سراسری ۸۳)
- (۱) سادگی (۲) مجاورت (۳) ترمیم (۴) شکل و زمینه
- ۲۳- حرف اصلی و اساسی نظریه‌های سازنده‌گرایی یا سازندگی در مورد یادگیری کدام است؟ (سراسری ۸۳)
- (۱) تقویت در یادگیری نقش اصلی را دارد. (۲) ما نمی‌توانیم به هیچ کس چیزی یاد بدهیم. (۳) در یادگیری عوامل ژنتیکی تاثیر اساسی دارند. (۴) یادگیری مستلزم تمرین و تکرار مطالب است.
- ۲۴- مهم‌ترین اصلی که معلم معتقد به نظام پیاژه باید در نظر داشته باشد، کدام است؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) شناسایی دانش‌آموزان ضعیف (۲) نزدیک شدن به دنیای شناختی دانش‌آموزان (۳) اعتدالی معیارهای اجتماعی و اخلاقی دانش‌آموزان (۴) آزمایش کردن به منظور عینی کردن مطالب
- ۲۵- کدام روانشناس عقیده دارد که «زبان اصلی‌ترین وسیله تفکر است؟» (سراسری ۸۴)
- (۱) برونر (۲) پیاژه (۳) آزوبل (۴) ویگوتسکی
- ۲۶- لاف زدن کودکان در کدام سنین از همه رایج‌تر است؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) ۳-۶ سالگی (۲) ۷-۱۱ سالگی (۳) ۱۲-۱۸ سالگی (۴) ۱۸ سالگی به بعد
- ۲۷- آزوبل، فرآیند جذب شدن مطالب در ساخت‌شناسی را چه می‌نامند؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) شمول (۲) حافظه (۳) یادگیری معنی (۴) هرم ساخت‌شناسی
- ۲۸- «اگر تجارب روانی را به اجزای آن تقسیم کنند، خواص آن‌ها از دست می‌رود، این اظهارنظر مربوط به کدام مکتب روانشناسی است؟ (سراسری ۸۴)
- (۱) گشتالت (۲) رفتارگرایی (۳) کارکردگرایی (۴) انسان‌گرایی
- ۲۹- کدام یک از دانشمندان زیر در مسئله رشد ذهنی بر تعامل میان عوامل تاریخی، فرهنگی و اجتماعی تاکید می‌نماید؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) پیاژه (۲) برونر (۳) ویگوتسکی (۴) ثرندایک
- ۳۰- کدام یک از قوانین گشتالت به مثابه نقش تقویت در نظریه‌های رفتارگرایی است؟ (سراسری ۸۵)
- (۱) بستن (۲) مجاورت (۳) پراگنانز (۴) ادامه خوب
- ۳۱- نظر آزوبل در مورد «نقش انگیزش» در یادگیری چیست؟ (سراسری ۸۷)
- (۱) از انگیزش باید به عنوان بازخورد و تقویت‌کننده در کلاس استفاده کرد. (۲) تا انگیزش در شاگرد ایجاد نشود، توجه و دقتی به موضوع درس نخواهد داشت. (۳) می‌توان با دادن پیش‌سازمان‌دهنده و هدف رفتاری انگیزه لازم را ایجاد کرد. (۴) یادگیری، خودانگیزه‌آفرین است بنابراین نباید معطل ایجاد انگیزش یادگیرنده شد.

- ۳۲- حرف اصلی نظریه‌های «سازنده‌گرایی» (ساختن‌گرایی) در زمینه یادگیری چیست؟ (سراسری ۸۷)
- (۱) انضباط و نظم عامل سازنده‌ای است که امکان یادگیری را فراهم می‌سازد.
 - (۲) معلم چیزی به فراگیری نمی‌دهد بلکه این خود فراگیر است که یادگیری خود را بنا می‌کند.
 - (۳) معلومات و شوخ‌طبعی معلم عامل اصلی در آموزش موفق به یادگیرندگان است.
 - (۴) یک معلم وقتی کار سازنده‌ای انجام می‌دهد که هنر انتقال مطالب به فراگیر را داشته باشد.
- ۳۳- در کدام یک از الگوهای آموزشی، نقش تجربه‌های پیشین مورد تاکید بیشتری است؟ (سراسری ۸۸)
- (۱) فعال
 - (۲) مشارکتی
 - (۳) اکتشافی
 - (۴) معنی‌دار
- ۳۴- این تمایل که تکالیف ناقص بهتر از تکالیف کامل به یاد می‌آید، تحت تاثیر کدام اثر است؟ (سراسری ۸۹)
- (۱) هاله‌ای (Halo)
 - (۲) زایگارنیک (Zeigarnik)
 - (۳) گارسیا (Garcia)
 - (۴) کرسپی (Crespi)

پاسخ تست‌های فصل سوم

- ۱- گزینه ۳
- ویژگی مهم عملیات ذهنی در نظریه پیاژه برگشت‌پذیری است.
- ۲- گزینه ۴
- به نظر آزوبل یادگیری معنی‌دار به این معنی است که مطالب جدید در هرم‌شناختی فرد جذب شوند.
- ۳- گزینه ۱
- در نظر آزوبل بر استفاده از تقویت بیرونی تاکید نمی‌شود، ولی مطالب معنی‌دار پیش‌سازمان‌دهنده‌ها و ایجاد انگیزه در افراد دارای اهمیت است.
- ۴- گزینه ۲
- پیاژه معتقد است که رشدشناختی مقدم بر یادگیری است.
- ۵- گزینه ۲
- در فرآیند شمول اشتقاقی مطالب آنقدر به مطلب موردنظر نزدیک هستند که می‌توان آن‌ها را جزیی از آن مطلب به حساب آورد.
- ۶- گزینه ۴
- بر طبق قانون بستن یا تکمیل (ترمیم) در نظریه گشتالت ما اجزای یک مسئله را به هم مرتبط می‌سازیم تا آن مسئله تکمیل شود.
- ۷- گزینه ۲
- این مطلب بیان‌کننده منطقه تقریبی رشد در نظریه ویگوتسکی است.
- ۸- گزینه ۴
- نظریه ویگوتسکی به نظریه فرهنگی - اجتماعی معروف است و در آن تاکید بسیار زیادی بر بافت فرهنگی و محیط اجتماعی فرد شده است.
- ۹- گزینه ۱
- براساس قانون سادگی در نظریه گشتالت سازمان ادراکی مایل است که مطالب و شکل‌های پیچیده را به صورت ساده درک کند.
- ۱۰- گزینه ۴
- آزوبل از میان پیش‌سازمان‌دهنده‌های مختلف، بیشتر بر پیش‌سازمان‌دهنده‌های کلامی - نوشتاری تاکید می‌کند.
- ۱۱- گزینه ۳
- در نظریه ساختن‌گرایی یا سازنده‌گرایی بیشترین تاکید بر فرد است، بنابراین روش آموزش شاگردمحوری را مهم‌ترین روش آموزش می‌داند.
- ۱۲- گزینه ۴
- در نظریه پیاژه «محتوا» معادل با «رفتار» است.
- ۱۳- گزینه ۱
- به عقیده جروم برونر ما می‌توانیم هر مطلبی را به شکل صادقانه به هر فردی و در هر سنی آموزش بدهیم.
- ۱۴- گزینه ۱
- مهم‌ترین مسئله در دیدگاه گشتالت بینش است و مهم‌ترین هدف معلم طرفدار این دیدگاه این است که فرد چگونه به بینش می‌رسد.